

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН УКРАЇНИ

EFFECTS OF GLOBALIZATION ON SOCIO-ECONOMIC STATUS UKRAINE

У статті висвітлені теоретико-методологічні основи процесу глобалізації як основної передумови вирішення основних проблем населення планети. Проаналізовані особливості і тенденції процесу глобалізації економік країн світу та причини, що обумовлюють перехід до нової ери – ери глобалізації розвитку. Обґрунтовані умови глобалізації як об'єктивного і безальтернативного процесу розвитку світової спільноти.

The article outlines the theoretical and methodological foundations of globalization as the main prerequisite for solving the basic problems of the planet. Analyzed the characteristics and trends of globalization and integration of the world economy and the reasons for the transition to a new era - an era of globalization, development. Reasonable conditions of globalization as an objective and choice less process of the global community.

The main features of globalization of the world economy are: the interdependence of the economies of various countries, the unity of the world economy (the common market), open national markets, the deepening of the international division of labor and cooperation of labor, increase the integration process through the increase of trade and financial flows between countries, standardization of operating conditions on global market towards creating a common space for the production and trade, increase the number of business entities that are guiding the formation of the individual strategy transnational or global strategic interests, the formation and strengthening of transnational regulation of economic processes.

Expanding globalization brings quite contradictory impact on the national economy and the modern world economy as a whole. Clearly assess the impact of globalization on world processes can not. If we talk about the benefits of globalization, we can say that it allows: to deepen the international division of labor; efficiently allocate resources and ultimately enhance the quality of working life, the life prospects of the expansion of the population; exercise economies of scale that could potentially contribute to lower prices, and thus sustainable economic growth, increased employment and life; increase labor productivity as a result of rationalization of production on a global scale and advanced technology to spread and strengthen competitive pressure for continuous introduction of innovations in the world.

Ключові слова: глобалізація, процес глобалізації, умови глобалізації, глобальна відповідальність, українські проблеми в глобальному контексті, монополізація ринків

Keywords: globalization, globalization, the conditions of globalization, global responsibility, Ukrainian problems in a global context, the monopolization of markets

**Олександр
Діба**

к.е.н., доцент
кафедри
банківських
інвестицій

**Евгеній
Осадчий**

к.е.н., доцент
кафедри
менеджменту
банківської
діяльності,
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет
імені Вадима
Гетьмана»

**Oleksandr
Duba**

PhD, Associate
Professor

Evgeniy

Osadchuy,

PhD, Associate
Professor,
SHEI «Kyiv
National
Economic
University named
after Vadym
Hetman»

ТЕОРІЯ

Актуальність теми дослідження. Тенденції розвитку сучасного світового господарства дозволяють говорити про те, що глобалізаційні процеси розвиваються досить суперечливо. Поглиблюється нерівномірність розвитку окремих регіонів світу, здійснюються спроби посилення впливу окремих держав на світовий економічний розвиток. Спроби формування однополярного світу супроводжуються різного роду економічними та політичними кризами світового простору. Внаслідок цього з'являється потреба дослідження тенденцій глобалізації та її впливу на економічні процеси в світі, а також на рівні окремих держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі глобалізації світової економіки останнім часом присвячується багато досліджень. Теоретичні основи сучасної світової глобалізації та її наслідки змістовно розглядають і дають належну оцінку вітчизняні й зарубіжні науковці: О. Білорус, В. Власов, В. Геєць, Д. Лук'яненко, Ю. Пахомов, Б. Юськів, А. Бетлер, М. Кастельс та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Економічний, соціально-політичний, культурний розвиток людства на межі ХХ-ХХІ ст. відбувається під знаком глобалізації. Зростають міжнародна торгівля та інвестиції, небачених досі масштабів досягла диверсифікація світових фінансових ринків і ринків робочої сили, відчутно зросла роль ТНК у світогосподарських процесах, загострилася конкуренція, з'явилися системи світового менеджменту, що підтверджує неабияке значення глобалізаційних процесів. Отже, економічна глобалізація – одна з найважливіших тенденцій сучасної світової економіки. Вона є масштабним і динамічним процесом, який потребує постійної наукової уваги.

Витоки глобалізації знаходяться в XVI і XVII століттях, коли стійке економічне зростання в Європі поєднувалося з успіхами в мореплаванні і географічними відкриттями. В результаті португальські та іспанські торговці поширилися по всьому світу та зайнялися колонізацією Америки. У XVII столітті Голландська компанія

Ост-Індська, що торгувала з багатьма азіатськими країнами, стала першою справжньою міжнародною компанією.

Не дивлячись на те, що як явище, глобалізація відбувалася давно, термін «глобалізація» з'явився нещодавно для характеристики транснаціонального функціонування економіки та інформації, які, різко наростаючи в останнє десятиліття, зробили прозорими для фінансово-інформаційних систем національно-державні межі та забезпечили перевагу тим, хто вступив в технологічно-інформаційну революцію. Так, за визначенням Дж. Міттельмана, «глобалізація — це процес лавиноподібного формування єдиного загальносвітового фінансово-інформаційного простору на базі нових, переважно комп'ютерних технологій» [1]. Наше трактування, що глобалізація — це злиття національних економік в єдину загальносвітову систему, яка на новій інформаційній відвертості світу, технологічної революції, прихильності розвинених індустріальних країн лібералізації руху товарів капіталу. Взагалі глобалізація світової економіки складна, багатоаспектна проблема, що постійно породжує численні наукові дискусії і тому на сьогодні вона не має простого і однозначного тлумачення.

Найбільш важливі форми прояву глобалізації представлені на рисунку 1:

Сьогодні все частіше теоретиками та практиками порушується питання про нову «суспільну енергетику», про нову форму пасіонарності в умовах глобалізації. Це зумовлено тим, що сучасне суспільство вступає в стадію ускладнених вертикальних та горизонтальних форм взаємовідносин, які є динамічними, а тому цілком непередбачуваними. Завдяки цьому немає жодних підстав вважати, що сучасне суспільство стає все більш цивілізованим та модернізованим, адже нові форми соціальної організації подекуди приводять до анархії та до розпаду усталених суспільних систем.

Явище «глобалізації» є досить складним та багатограним, що спри-

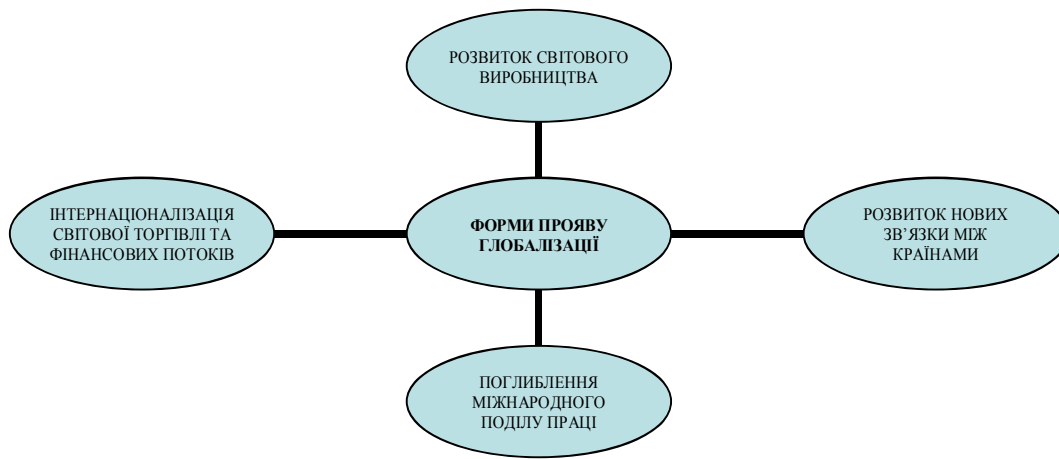

Рис.1 Сучасні форми прояву глобалізації

чинило виникнення суперечностей стосовно теоретичного аспекту його трактування. Доцільним є відокремлення основних концепцій наукових шкіл глобалістики (табл. 1).

В контексті характеристики наукових шкіл глобалістики вважаємо за необхідне зупинитися на дослідженнях «Римського клубу», так як саме завдяки їх діяльності термін «глобальні проблеми» був введений в наукову літературу. Мета функціонування організації полягала в поглибленні розуміння особливостей розвитку людства в епоху науково-технічної революції.

Всі дослідження Римського клубу викликали сенсацію, тому що автори зробили висновок — при збереженні існуючих тенденцій науково-технічного прогресу і глобального економічного розвитку протягом першої половини ХХІ століття очікується глобальна катастрофа. Вони рекомендували перейти до «нульового росту», а пізніше — до «органічного росту». Але ця робота зазнала критики за ігнорування розходжень окремих регіонів світу та недостатню увагу до нормативного прогнозування, здатному виявити шляхи вирішення назріваючих проблем при екстраполяції тенденцій,

Таблиця 1

Характеристика наукових шкіл глобалістики

Школа	Представники	Характеристика
Школа концепції «Межі зростання»	А.Печчеї (Римський клуб)	- глобальні системні ефекти, - дисфункціональність глобальної системи, - глобальна програма Нового Гуманізму.
Школа концепції «Сталого розвитку»	Л.Браун (Інститут світних спостережень, Вашингтон)	- планетарні межі економічного зростання, - поступовість, поетапність еволюційних змін.
Школа універсального еволюціонізму	Н.Мойсеев	- теорія глобальних рішень і компромісів, - моделі глобальних наслідків ядерної війни, «ядерної зброї», «ядерної зими», - концепція «Глобальних інститутів угоди».
Школа контрольованого глобального розвитку	Д.Гвішиані	- програма «Моделювання глобального розвитку» - загальносоціологічна теорія глобалістики.
Школа світ системного аналізу	І.Уоллерстайн (США)	- концепція «глобальної соціалізації» майбутнього розвитку.

що спостерігаються, у майбутнє. Тому в наступних дослідженнях був прийнятий регіональний підхід і посилені нормативні розробки, але висновки вийшли не набагато більш оптимістичними. Подальші роботи в основному стосувалися нормативних аспектів і спрямовані на виявлення шляхів вирішення конкретних глобальних проблем. Вони також викликали полеміку в середовищі світової громадськості і загострили боротьбу течій у сучасній західній філософії, політекономії, соціології і футурології.

Деякі аналітики вважають, що глобалізація відкриває епоху відмирання національних держав. «Ера держав-націй почалася в часи, коли був визнаний пріоритет політичних інститутів над релігійними війнами, які завершилися вестфальськими договорами. Ця ера добігає кінця, і песимісти мають всі підстави стверджувати, що ми, можливо, втягуємося в період, аналогічний тому, який передував вестфальському врегулюванню, - за часів великих жорсткостей і релігійних воєн» [2]. Втім, нічого зумовленого в подіях кінця ХХ сторіччя процитований автор не бачить. «Логіка виникаючого миру послаблює посередницькі структури і додає могутній імпульс і вплив окремим людям і недержавним акторам (світової сцени). Для деяких ця нова свобода — предмет неспокою, вона може привести до релігійного фундаменталізму, або фанатизму, вважають вони. Але така свобода відкриває і нові можливості для індивідуальної ініціативи та безмежного збільшення гнучкості глобальної системи. Значно більше число акторів, що діють, приймають рішення, що конкурують між собою, які потім, стикаючись в глобальному масштабі, через спроби та помилки, приводять до позитивного результату для всіх» [3].

Однак, разом з такою точкою зору з'явилося велике число досліджень, автори яких схиляються до варіанту реорганізації політичних інструментів в умовах глобалізації і не вважають за неможливим повну відмову від політичного втручання у розвиток

глобальних процесів. У передмові до своєї книги «Глобалізація під питанням» англійці Пів Херст і Грем Томпсон попереджають: «У цій книзі — неабияка частка скептицизму по відношенню до самостійного розвитку глобальних економічних процесів і оптимізму з приводу можливості контролювати розвиток міжнародної економіки і дієвості національної політичної стратегії. Коли ми звертаємося до економічних змін, істотно складніших і суперечливих, чим це затверджує ультраглобалісти, то бачимо, що зберігається можливість проведення політичної стратегії і здійснення контрольних дій з боку національних і міжнародних органів відносно ринкових господарств, з тим щоб реалізувати соціальні цілі» [4].

За даними КОФ, в 2012 році (на основі даних 2009 року) найбільш глобалізованими державами світу визнані Бельгія, Австрія, Нідерланди, Швейцарія, Швеція, Данія, Канада, Португалія, Фінляндія та Угорщина (табл.1). Сполучені Штати Америки, які часто вважаються лідером глобалізаційних процесів, знаходяться на 27 позиції. Слабкою позицією країни визнається рівень економічної глобалізації (57 місце) - у зв'язку зі скромним зростанням торгових зв'язків і скороченням припливу прямих іноземних інвестицій. За рівнем політичної глобалізації США займають 14 місце, соціальної сфери - 25. Китай - нинішній світовий лідер за темпами зростання ВВП (10,3 % в 2010 році) посів 63 позицію (глобалізація економіки - 97 позиція, політики - 38, соціальної сфери - 82), що пояснюється зміною пріоритетів країни із зовнішніх ринків на внутрішні, так як китайська економіка прагне розвиватися через внутрішнє споживання. Росія розмістилася на 42 місці, при цьому за показником економічної глобалізації вона зайняла 92 позицію, політичної - 42 позицію, соціальної - 39 позицію. Україна поступається Росії на 4 позиції і знаходиться на 46 місці (глобалізація економіки - 70 позиція, політики - 41, соціальної сфери - 64).

Список найбільш глобалізованих країн світу в 2012 році

Країна	Рейтинг за індексом глобалізації	Рейтинг за індексом економічної глобалізації	Рейтинг за індексом політичної глобалізації	Рейтинг за індексом соціальної глобалізації
Бельгія	1	6	3	4
Австрія	2	10	4	2
Нідерланди	3	4	7	5
Швейцарія	4	22	8	1
Швеція	5	9	5	9
Данія	6	12	13	6
Канада	7	28	10	3
Португалія	8	19	11	11
Фінляндія	9	15	24	13
Угорщина	10	8	22	19
Ірландія	11	2	30	23
Чехія	12	13	28	15
Франція	13	34	1	10
Люксембург	14	3	54	18
Іспанія	15	25	6	17
...	...	...	...	...
США	27	57	14	25
...	...	...	...	...
Росія	42	92	42	39
...	...	...	...	...
Україна	46	70	41	64
...	...	...	...	...
Китай	63	97	38	82
...	...	...	...	...

Одним з найбільш розвинених елементів загального глобалізаційного процесу є економічна глобалізація. Елементи національних економік (національні виробники, споживачі, фінансові та інші інститути) безпосередньо інтегруються в загальне світове економічний простір. У результаті національні виробники стають все більш пов'язаними з іноземними споживачами. Відповідно, і на внутрішніх ринках у боротьбі за національних споживачів вони змушені на рівних конкурувати з іноземними економічними суб'єктами. Таким чином, якщо раніше відбувалося кількісне збільшення взаємодії окремих національних економік у формі зростання потоків товарів, капіталу та інвестицій, то сьогодні спостерігається якісна зміна в їх взаємодії.

У цьому зв'язку проводять відмінності між поняттями «інтернаціоналізація» і «глобалізація» світової економіки. У першому випадку мова йде про посилення взаємозалежності окремих національних економік під впливом економічної інтеграції за збереження ключової ролі національ-

ної держави і відносній автономності національних економік. Глобалізація ж призводить до того, що національні економіки стають частиною єдиної світової економічної системи, тобто глобалізованої економіки. Це означає :

- діяльність національних економічних суб'єктів виходить за рамки національно-державних об'єднань;
- на глобальний рівень піднімаються «приватні» економічні проблеми – розвиток економічної ситуації і процесів в окремих країнах впливає на інші держави;
- стає актуальною загальносвітова координація національної економічної політики різних держав як умови стабільності світової економічної системи.

Різні погляди науковців на сутність глобалізації, на нашу думку, мають місце не тільки через неясність і складність її позитивних ефектів, а через негативні дії, які почали виявлятися з перших кроків розвитку глобалізаційних процесів у світі.

Позитивні ефекти вказують на актуальність процесів глобалізації,

їх ролі у становленні суспільства. Первинний позитивний ефект від гло-

балізації можна виразити наступними формулами:

$$\text{Населення} * \text{Норма споживання} = \text{Виробнича площа} * \text{Виробіток}$$

**За рахунок глобалізації залежність
набуває наступного вигляду:**

$$\text{Населення} * \text{Норма споживання} = \\ = (\text{Виробнича площа} * \text{Виробіток}) + (\text{Імпорт-Експорт})$$

Тобто, глобалізаційні процеси надають можливість удосконалити структуру споживання, створюють передумови для розвитку відносин обміну та міжнародного розподілу.

Негативні ефекти виникають через те, що нинішня світова спільнота наляштована далеко не кращим чином.

По-перше, диференціація рівнів добробуту досягла в післявоєнний період поза межних розмірів. 10% населення земної кулі, найбільш високі доходи, що мають, отримують в 50 разів більше тих, хто відноситься до 10% найбідніших. За даними Всесвітнього банку, між 2000 і 2006 роками число членів бідних сімей в Азії скоротилося з 805 до 435 млн. чоловік, в Латинській Америці – з 75 до 60 млн., а в Центральній і Південній Африці зросло з 180 до 265 мільйонів. У відносних величинах їх частка у всьому населенні змінилася таким чином: вона впала з 72 до 53% в Азії, з 19,1 до 11,4% в Латинській Америці і збільшилася в Африці з 16 до 32% [5].

По-друге, існування «золотого мільярда» по сусідству з тими, що залишилися в значно гіршому стані принципово спотворило ліберальну модель економічного розвитку світу. Як відомо, її почали впроваджувати спочатку в США і Англії, потім – під впливом кризи післявоєнної кейнсіанської моделі в результаті нафтової кризи початку 70-х років – і в інших промислово розвинених країнах. У глобальному світовому ракурсі ліберальна модель відразу ж продемонструвала два істотні відхилення від теоретичної неокласичної схеми:

– концентрація могутніх транснаціональних корпорацій в промислово розвинених країнах забезпечувала їх неподільне панування на ринках

всіх інших регіонів миру;

– з трьох основних ринків (товарів, капіталів, робочої сили) лібералізованими опинилися тільки перші два, бо на переміщення робочої сили держави «золотого мільярда» наклали жорсткі обмеження.

По-третє, разючі відмінності в життєвому рівні і ступені концентрації капіталів створили умови для переміщення виробництва товарів масового споживання в регіони з низькими заробітними платами. Такого роду виробництва організуються на самих передових технологіях, а тому рівень продуктивності праці на підприємствах, що створюються в країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою, небагато чим відрізняється від рівня, характерного для промислово розвинених країн. Це означає, що робочий однієї і тієї ж професії і кваліфікації за таку ж роботу отримує абсолютно різну винагороду – залежно від того, в якому місці планети він живе і працює. Тільки жорсткі адміністративні обмеження на міграцію з однієї держави в іншу можуть перешкодити вирівнюванню заробітних плат. Така ситуація також далека від теоретичного лібералізму і глобалізації. І коли Джеффри Сакс пише, що «відвертість важлива, оскільки дозволяє бідним країнам досягти рівня життя багатих країн», і що «закритість торгових меж означає стагнацію на низькому рівні доходу», він керується в своєму висновку чисто теоретичними міркуваннями [6]. Паралельне збереження відкритих ринків капіталів і товарів, з одного боку, і закритих ринків робочої сили, з іншої – дозволяє заморозити відмінності і рівнях доходів, заважаючи спонтанним механізмам ринку вирівняти їх.

По-четверте, на динаміку глобалізації сильно впливає інерція, що склалася в роки холодної війни співвідношення військової, політичної, економічної і науково-технічної потужності окремих держав і регіонів. Узяти, наприклад, США. Відношення американського суспільства до глобалізації залишається вельми своєрідним і одностороннім. Воно формується під впливом двох основних чинників. Перший: усвідомлення всіх наслідків глобалізації прийшло в США пізніше, ніж в інші країни, оскільки США мало піддаються нашестю чужих транснаціональних корпорацій (при тому, що американські ТНК вже давно проникають в інші країни). Відповідно, американці ще погано уявляють собі ефект такого вторгнення, бо не випробували його на собі. Другий чинник відноситься до психо-

логії середнього американця, який не здатний уявити собі ослаблення своєї держави і тому не в силах зрозуміти, що необхідно ділитися прибутком від глобалізації [7].

Виходячи з негативного впливу глобалізації на соціально-економічний розвиток країн (рис. 2), виникає ряд глобальних проблем, які є сьогодні надзвичайно актуальними, особливо в умовах глобальної фінансової кризи, яка охопила усі країни незалежно від стану економічного розвитку.

Д.Лук'яненко, В.Чужиков, Б.Губський, О.Білорус, С.Соколенко [8, 9, 10, 11] та інші науковці доводять, що головний глобальний конфлікт сучасності полягає в тому, що світ розділився, дезінтегрувався на частини, кожна з яких належить до різних ер: одна до постіндустріальної, друга до індустріальної, третя до до-

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Рис. 2 - Місце глобалізаційних процесів в розвитку світового господарства та національних економік

індустріальної, яка характеризується відсталістю й бідністю. Крім того, в умовах глобалізації соціальні позиції держави виявилися підірваними. Громадянин кожної країни поступово перетворюється в «глобальну людину світу». Його соціальна доля вже не настільки жорстко пов'язується з його власною державою. Соціальний вибір людини стає глобальним за своїм характером. І це підриває внутрідержавну солідарність громадян як основу буття сучасних націй-держав, роль яких дедалі слабшає. О.Білорус зазначає, що «глобалізація – це не тільки об'єктивний продукт технологічної ери... Це одночасно, ще і міжнародна стратегія і політика», котра протягом всього ХХ століття була направлена на «розкриття» і освоєння ринків націй-держав на користь найбільш розвинених і конкурентоспроможних держав і їх глобальних корпорацій.

В умовах глобальних викликів сучасності актуальності набуває питання готовності національних економік до взаємодії на макроекономічному рівні. Згідно з поглядами В. І. Вернадського основними ознаками глобалізації світової економіки є: взаємозалежність економік різних держав, єдність світового господарства (формування спільних ринків), відкритість національних ринків, поглиблення міжнародного поділу праці і кооперації праці, зростання інтеграційних процесів за рахунок нарощення торгово-фінансових потоків між країнами, уніфікація умов діяльності на світовому ринку в напрямку створення єдиного простору для виробництва і торгівлі, збільшення кількості господарюючих суб'єктів, які керуються при формуванні своєї індивідуальної стратегії транснаціональними або глобальними стратегічними інтересами, формування і зміцнення транснаціональних систем регулювання господарських процесів [12, с. 64].

На сучасному етапі розвитку суспільства існує потреба звернути увагу на ряд суперечностей стосовно практичного застосування категорії «глобалізація».

По-перше, сучасні економічні, соціально-політичні і культурні процеси

набули об'єктивного характеру. Однак в них беруть участь люди, які володіють свободою вибору, включно із ділянкою світогляду і ніхто не може зняти з них відповідальності за те, що відбувається. Історія твориться людьми, а не безликими законами. Це не означає, що ми можемо радикально змінити хід історії, але ми відповідальні за те, який напрямок приймає історичний розвиток.

По-друге, глобалізація означає те, що на перший план виходять інтереси світового співтовариства в цілому, а також тих інститутів і організацій, які ці інтереси представляють і захищають. Зазвичай, «рушієм» глобалізму є найбільш сильні в економічному і політичному відношенні члени світового співтовариства. Це приводить до того, що найбільш слабкі учасники такого процесу є залежними від найбільш сильніших.

Таким чином, глобалізація створює напругу між універсальними всезагальними інтересами і інтересами приватними – індивідуальними або груповими. В даному випадку можна говорити про ті загрози, які глобалізація несе для окремих національних, культурних і релігійних груп.

По-третє, не можна не бачити, що глобалізації передував процес зруйнування раніш майже нездоланих бар'єрів між націями і культурами. Тепер глобалізаційні процеси, що набирають силу створюють небезпеку подавлення локальних культур в ім'я якихось «універсальних цінностей».

Отже, як висновок, можна зазначити, що розгортання процесу глобалізації несе в собі досить суперечливий вплив на національні економіки та на сучасне світове господарство в цілому. Однозначно оцінити вплив глобалізації на світові процеси не можна. Якщо говорити про переваги глобалізації, то можна сказати, що вона дозволяє:

- поглиблювати міжнародний розподіл праці;
- ефективніше розподіляти кошти і в кінцевому підсумку сприяти підвищенню якості трудового життя, розширенню життєвих перспектив населення;

- здійснювати економію на масштабах виробництва, що потенційно може сприяти зниженню цін, а значить, стійкому економічному зростанню, підвищенню рівнів зайнятості й життя;

- підвищити рівень продуктивності праці в результаті раціоналізації виробництва на глобальному рівні й поширювати передову технологію, а також посилити конкурентний тиск на користь безперервного введення інновацій у світовому масштабі.

Однак глобалізація має не лише ряд переваг, а й недоліки, негативні наслідки і потенційні проблеми. Вона супроводжується:

- взаємозалежністю фінансових ринків;

- зростанням спекулятивних валютних потоків між державами і вторинних фінансових ринків;

- станом платіжної і торгівельної розбалансованості, що у сукупності значно обмежують можливість формування незалежної макро-економічної політики на національних рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Mittelman J. H. *How Does Globalization Really Work? // Globalization: Critical Reflections* / J. H. Mittelman (ed.). Boulder, Colo.; L.: Lynne Rienner Publishers, Inc., 1997. P. 231.

2. Guйhenno J.-M. *Globalization and the International System* // J. of Democracy. Jan. 1999. Vol. 10. № 1. P. 35.

3. Ibidem [Електронний ресурс]/www.carnegie.ru/ru/pubs/procontra/55574.htm

4. Hirst P., Thompson G. *Globalization in Question*. Cambridge; Oxford; Malden, MA, 1996. P. 1-2.

5. Gill S. *Globalization, Democratization, and the Politics of Indifference*. / S.Gill. // *Globalization: Critical Reflections...* P. 215, 220. // www.carnegie.ru/ru/pubs/procontra/55574.htm

6. Cameron G. *Economic Growth in the Information Age: From Physical Capital to Weightless Economy* // J. of Intern. Affairs. Spring 1998. № 2. P. 454.

7. Mingst K. A. *Global Governance: The American Perspective // Globalization and Global Governance* / R. Vduryne (ed.). Boston; Oxford: Rowman & Zittlefield Publishers, Inc., 1999. P. 100

8. Глобалізація і безпека розвитку / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.; за ред. О.Г.Білоруса. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.

9. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку. Монографія: У 2 т. /За заг. ред. Д.Г.Лук'яненка, А.М.Поручника. – К.: КНЕУ, 2006. – т.1-810 с., т.2- 590 с.

10. Економічна інтеграція та глобальні проблеми сучасності. Навчально-методичний посібник / За ред. д.е.н., проф. Д.Г. Лук'яненка. – К.: КНЕУ, 2005. – 15 д.а.

11. Спільний європейський економічний простір: гармонізація мегарегіональних суперечностей: Монографія. За заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, В.І. Чужикова. – К.: КНЕУ, 2007. – 544 с.

12. Мельник А. О. Властивості світової економіки в умовах глобалізації. /А. О. Мельник // *Економічні науки*. – Серія «Облік і фінанси». – 2012. – Випуск 9 (33). – Ч. 2. – С. 63 – 71.

REFERENCES

1. Mittelman J. H. *How Does Globalization Really Work? // Globalization: Critical Reflections* / J. H. Mittelman (ed.). Boulder, Colo.; L.: Lynne Rienner Publishers, Inc., 1997. P. 231.

2. Guйhenno J.-M. *Globalization and the International System* // J. of Democracy. Jan. 1999. Vol. 10. № 1. P. 35.

3. Ibidem [Електронний ресурс]/www.carnegie.ru/ru/pubs/procontra/55574.htm

4. Hirst P., Thompson G. *Globalization in Question*. Cambridge; Oxford; Malden, MA, 1996. P. 1-2.

5. Gill S. *Globalization, Democratization, and the Politics of Indifference*. / S.Gill. // *Globalization: Critical Reflections...* P. 215, 220. // www.carnegie.ru/ru/pubs/procontra/55574.htm

6. Cameron G. Economic Growth in the Information Age: From Physical Capital to Weightless Economy // J. of Intern. Affairs. Spring 1998. № 2. P. 454.

7. Mingst K. A. Global Governance: The American Perspective // Globalization and Global Governance / R. Vдyrynen (ed.). Boston; Oxford: Rowman & Zittlefield Publishers, Inc., 1999. P. 100

8. Globalization and Development Security / O. Bilous, DG Lukyanenko et al.; Ed. OHBilorus. - K.: MBK, 2001. - 733 p.

9. Managing international competitiveness in a globalizing economic development. Books: In 2 volumes / by the Society. eds. D.H.Luk Solovyanenko, A.M.Poruchnyka. - K.: MBK, 2006. - V.1 -810 p., V.2, 590 p.

10. Economic integration and global issues of our time. Textbook / Ed. prof. DG Lukyanenko. - K.: MBK, 2005. - 15 p.

11. The Common European Economic Space: harmonization meharehionalnyh contradictions Monograph. According to the Society. eds. DG Lukyanenko, VI Chuzhykov. - K.: MBK, 2007. - 544 p.

12. Melnyk A. Properties of world economy globalization. / A. A. Miller / Economics. - A series of «Accounting & Finance». - 2012. - Issue 9 (33). - Part 2. - S. 63 - 71.